

Correspondentie in het archief van de voormalige gemeente Ambt Hardenberg inzake oud-onderwijzer Jacobus van Engelen uit Bergentheim:

30-05-1854, brief van de officier bij de correctionele regtbank te Eindhoven aan burgemeester van Ambt Hardenberg:

Gisteren is in het Huis van Arrest alhier terzake van bedelarij ingebracht Jacobus van Engelen, laatstelijk onderwijzer te Bergentheim. Ik heb diep medelijden met den man, wiens verstandelijke vermogens eenige mate gekrenkt schijnen te zijn, en heb, al waren termen daartoe, hem niet in vrijheid willen doen stellen, totdat ik van U zoude vernomen hebben of de familie, het gemeentebestuur of wie ook zich den ongelukkige zal aantrekken, weshalve ik de vrijheid neem mij tot U te wenden met verzoek om mij te melden wat er voor den man te doen is; zullende ik wanneer men zich zijnen niet aantrekt, eene veroordeeling en opzending naar het bedelaarsgesticht moeten provoceren.

02-06-1854, brief van de burgemeester aan de officier van justitie te Eindhoven:

In antwoord op uw missive van den 30 mei jl. heb ik de eer mede te deelen dat de daarbij bedoelde Jacobus van Engelen sedert eenige jaren schoolonderwijzer is geweest in de buurtschap Bergentheim onder deze gemeente, en dat hij voor eenige dagen - met achterlating van zijne vrouw en één kind - zijne woning in deze gemeente heeft verlaten, zeggende niet terug te zullen komen en zonder dat iemand wist werwaarts hij zich begeven had. In den afgelopen winter heeft hij zijn ontslag gevraagd als onderwijzer hetwelk hem dan ook is verleend. Gebrek aan overeenstemming tusschen hem en de ouders der schoolgaande kinderen alsmede de weinige geschiktheid om met kinderen om te gaan hadden aanleiding gegeven dat zijne school weinig of in het geheel niet bezocht werd, waardoor hij genoodzaakt is geworden naar een ander midden van bestaan uit te zien. Het is mogelijk dat zijn verstandelijke vermogens min of meer gekrenkt zijn, en dat daaraan welligt ook de slechte behandeling zijner vrouw is toe te schrijven. De vrouw schijnt niet te verlangen dat haar man, van wien zij niets dan last had, bij haar terugkome. Ik twijfel zeer of de bewoners van Bergentheim, of de bloed- of aanverwanten van Van Engelen zich zijn lot zullen willen aantrekken. Evenwel zal ik daarnaar onderzoek doen en U zoo spoedig mogelijk het resultaat van dat onderzoek mededeelen. De burgemeester van Ambt Hardenbergh.

10-06-1854, brief van de burgemeester aan de officier van justitie te Eindhoven:

Als een vervolg op mijner missive van den 2 juni dezer, heb ik de eer mede te deelen dat de vrouw van Jacobus van Engelen mij heeft te kennen gegeven dat zij gaarne zoude zien dat haar man weder bij haar terug kwam. Welligt dat hij alhier nog op de eene of andere wijze in zijn onderhoud zoude kunnen voorzien. Op de bloed- of aanverwanten zal echter weinig te rekenen vallen, evenmin op de ingezetenen van Bergentheim. De burgemeester.

18-08-1854, brief van de officier van justitie te Eindhoven aan de burgemeester:

Ten vervolge op mijne missive van den 3^e dezer heb ik de eer U te berigten dat J. van Engelen door den regtbank bij vonnis van gisteren is veroordeeld ter zake van bedelarij, tot veertien dagen gevangenzitting, met bevel dat hij na het uiteinde zijner straf naar een bedelaarsgesticht zal worden gebragt. Zal ik voor zijne vrijstelling van de opzending naar een gesticht adviseren of hem daarheen doen brengen? Zie daar eene vraag welke U als beter met het belang van Van Engelen en zijne familie bekend dan ik, gemakkelijker zal kunnen beantwoorden en waaromtrent ik beleefdelijk uw antwoord eenigzins spoedig verzoek.

22-08-1854, brief van burgemeester aan officier van justitie te Eindhoven:

In antwoord op uw missive van den 18^e augustus heb ik de eer U mede te deelen dat het mij zeer aangenaam zal zijn dat door U ten behoeve van Jacobus van Engelen gunstig worde geadviseerd en hij zoo mogelijk van de opzending naar een bedelaarsgesticht worde vrijgesteld. Wij vertrouwen dat hij alhier door en met zijne vrouw die goed kan werken en in den landbouw zeer ervaren is, zijn bestaan zal kunnen vinden. Werd hij naar Ommerschans opgezonden, dan was voor altijd de weg voor hem afgesneden om hier of daar bijv. als schrijver of in eene andere betrekking te worden geplaatst. Ik verzoek derhalve beleefdelijk ten deze Uw welwillende medewerking. De burgemeester.

04-09-1854, brief van de officier te Eindhoven aan burgemeester van Ambt Hardenbergh:

Het is mij aangenaam U te kunnen melden dat Jacobus van Engelen, vrijgesteld van de overbrenging naar het bedelaarshuis, na het ondergaan zijner vier daagsche gevangenisstraf, voorzien van een kleine reispenning, heden de reis naar zijne woonplaats heeft aanvaard.

11-09-1854, brief van B&W van Elst aan B&W van Ambt Hardenbergh:

Wij geven ons de eer U hierbij toe te zenden eene declaratie groot f. 2,28½ wegens verleend transport en nachtverblijf aan Jacobus van Engelen, volgens requisitoir van den heer burgemeester van Oss in uwe gemeente armlastig met beleefd verzoek ons dat bedrag over te maken. B&W van Elst.

14-09-1854, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Elst:

In antwoord op Uw missive van den 11^e september jl., nr. 371, hebben wij de eer U te doen opmerken dat de daarbij in rekening gebragte kosten door de gemeente waar het onderstandsdomicilie van Jacobus van Engelen is gevestigd niet zullen behoeven te worden teruggegeven op grond van art. 48 in verband met art. 26 der wet van den 28 juni 1854. B&W van Ambt Hardenbergh.

16-09-1854, brief van B&W van Elst aan B&W van Ambt Hardenbergh:

In antwoord op uw schrijven van den 14^e dezer, nr. 466, haasten wij ons te berigten dat wij in de interpretatie door U aan art. 48 in verband met art. 26 der armenwet gegeven, niet kunnen deelen. Art. 26 spreekt alleen van het overbrengen naar- en verzorgen van krankzinnigen in de daarvoor bestemde gestichten, alsmede het verplegen van zeer jeugdige kinderen, van veroordeelde gevangenen in de gevangenissen en is mitsdien in casu niet van toepassing, waar het de kosten van doorvoer van eenen zieke geldt. Wij zullen ons dus moeten bepalen tot art. 48 en gelooven niet beter te kunnen doen, dan na te gaan wat de memorie van toelichting, hoe dor dan ook, daarvan zegt. En wanneer wij daarin uitsluitend alleen zien gewagen van reispenningen en andere kortstondige en geringe bedelingen, terwijl men zwarigheid maakt, het maximum des cijfers te bepalen, uit hoofde van de vele bijzondere omstandigheden, die zich kunnen voordoen, en uitdrukkelijk het zwijgen bewaard word omtrent het verlenen van transportmiddelen (welke noch onder het een noch onder het ander gerangschikt kunnen worden) dan moet men wel besluiten dat het de bedoeling van de wet niet kan zijn die kosten te laten voor rekening der gemeente die ze verstrekt, en teregt, want zonder dat zoude bij voorbeeld deze gemeente tusschen de twee grootste steden der provincie gelegen, bezwaard worden met een cijfer voor transportkosten, dat niet te dragen viel en onvermijdelijk ten gevolge moet hebben dat van hier opgehouden werd transportmiddelen te verlenen aan armen, die van elders aangebragt werden. Daartoe bestaat geen de minste verpligting, en het gevolg zou zijn dat armen, die hulp behoefden, daarvan verstoken bleven in lijnrechte strijd met doel en strekking der wet. Wij hopen dat onze gronden U valabel zullen voorkomen, en dat door U restitutie der uitschotten zal geschieden, zonder dat deswege de beslissing des regters zal behoeven ingeroepen te worden. Het zal ons aangenaam zijn Uw besluit eensgints spoedig te vernemen. Burgemeester en Wethouders van Elst.

20-09-1854, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Elst:

In antwoord uwer missive van den 16 september jl., nr. 378, hebben wij de eer mede te deelen dat ingevolge art. 26 der wet tot regeling van het armbestuur, alleen de kosten van overbrenging van arme krankzinnigen worden voldaan uit de fondsen der burgerlijke gemeenten waar de verpleegden domicilie van onderstand hebben, waaruit volgt dat de kosten van overbrenging van alle andere behoeftigen ten laste komen van de gemeente in welke het transport geschiedt met uitzondering evenwel nog van bedelaaren en landloopers die naar de bedelaarsgestichten worden overgebragt (zie art. 66 van gemelde wet). Ofschoon de billijkheid zeer pleit voor Uw gevoelen dat art. 48 litt c in casu niet van toepassing kan zijn, zoo zijn echter de bewoordingen der wet al te duidelijk en zouden wij vreezen dat Heeren Gedeputeerde Staten dezer provincie de door ons eventueel te verlenen restitutie bij het doen van rekening niet zouden goedkeuren. Alzoo dergelijke gevallen meermalen

zullen voorkomen, zoo meenen wij het gevoelen van Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie te moeten inwinnen. Indien wij voorlopig door dat Collegie tot het teruggeven der voorgeschoten transportkosten worden gemagtigd, dan zijn wij bereid de in rekening gebragte kosten ten spoedigste aan U over te maken. Burgemeester en Wethouders.

30-09-1854, brief van B&W van Nijmegen aan B&W van Ambt Hardenbergh:

Wij hebben de eer hierbij in te zenden onze declaratie groot f. 2,03½ wegens verpleging en transportkosten van den ten uwent armlastige Jacobus van Engelen, den 8 september jl. alhier laatst uit de gemeente Wijchen aangebragt en den volgenden dag van hier naar Elst getransporteerd. Wij verzoeken U op de voldoening de noodige order wel te willen stellen. B&W van Nijmegen (nota: betaald aan N. Daalderop voor het huisvesten en voeden van 8 op 9 september 1854, f. 0,35 – betaald aan B. Berends, voerman te Nijmegen, voor het vervoeren naar Elst op 9 september met eene eenspannige kar, voor transport f. 1,12½, voor barrieregeld f. 0,16 en voor veergeld te Nijmegen f. 0,40 alzo f. 2,03½).

04-10-1854, brief van de burgemeester van Ravenstein aan B&W van Ambt Hardenbergh:

De burgemeester der gemeente Ravenstein, gelet dat op den 7 september jl. is aangebragt uit de gemeente Oss, de persoon van Jacobus van Engelen, vermoedelijk onderstandsdomicilie hebbende te Hardenberg, provincie Overijssel. Overwegende dat genoemde persoon onmogelijk den verderen weg te voet kan afleggen. Overwegende dat hij die hulp niet van kerkelijke of bijzondere instellingen kan erlangen, en dat de hem te verleenen hulp alzo onvermijdelijk en billijk is. Besluit het verdere transport per as naar de gemeente Wijchen, als zijnde de naastbijzijnde gemeente, goed te keuren. Ten einde de kosten daarop vallende worden teruggegeven door de gemeente Hardenberg, als zijnde het onderstandsdomicilie van bedoelden persoon. Ravenstein, 8 september 1854. De burgemeester van Ravenstein heeft de eer het vorenstaande besluit bij deze mede te deelen aan het bestuur der gemeente Hardenberg, met verzoek om de aangewende onkosten ad f. 1,20 te mogen terug ontvangen. Ravenstein, 4 oktober 1854.

05-10-1854, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Nijmegen:

In antwoord op Uw missive van den 30 september jl., nr. 12, hebben wij de eer U te doen opmerken dat de daarbij in rekening gebragte kosten door de gemeente waar het onderhoudsdomicilie van Jacobus van Engelen is gevestigd niet zullen behoeven te worden teruggegeven, op grond van art. 48 in verband met art. 26 der wet van den 28 juni 1854.

07-10-1854, brief van de burgemeester van Ambt Hardenbergh aan de burgemeester van Ravenstein:

In antwoord op uw besluit van den 8 september jl., nr. 95, op heden door mij ontvangen bij uwe mededeeling van den 4 oktober jl. heb ik de eer te berigten dat de daarbij in rekening gebragte kosten door de gemeente waar het onderstandsdomicilie van Jacobus van Engelen is gevestigd niet zullen behoeven te worden teruggegeven, op grond van art. 48 in verband met art. 26 der wet van den 28 juni 1854. De burgemeester van Ambt Hardenbergh.

27-10-1854, brief van B&W van Nijmegen aan de burgemeester van Ambt Hardenbergh:

In antwoord op uw missive van den 5 oktober jl., nr. 501, betreffende onze declaratie wegens verpleging van en verstrekte transportmiddelen aan den binnen uwe gemeente domicilie van onderstand hebbende Jacobus van Engelen, hebben wij de eer te kennen te geven dat naar onze beschouwing de artikelen 48 en 26 der wet tot regeling van het armbestuur van den 28 juni 1854, op dit geval niet van toepassing kunnen worden gemaakt, vermits toch die verordening niet betreft het terugbekomen van reispenningen aan doortrekkende arme personen gegeven, die bij artikel 48 alleen bedoeld worden, maar van kosten van verpleging en van het rijtuig, hetwelk tot den vervoer van J. van Engelen noodwendig heeft moeten worden verstrekt, en artikel 26 alleen spreekt: 'van kosten voortvloeiende uit het overbrengen van krankzinnigen naar en hunne verpleging in de gestichten voor krankzinnigen, voor zoo verre die niet uit de fondsen dier gestichten zelve moeten worden bestreden, mitsgaders van kosten van verpleging in gevangenissen van niet veroordeelde arme kinderen van gevangenen, die niet van de ouders kunnen worden gescheiden, tot welke categorien hij wel niet zal kunnen worden gebragt. Doch gesteld al eens dat van Engelen tot de

eerste categorie behoorde, dan zoude onze vordering in overeenstemming met het bepaalde aan het slot van laatstgemeld artikel alleen ten laste van zijn domicilie van onderstand, de gemeente Hardenbergh komen. Wij twijfelen geenszins of U zult na de gegeven inlichting op uwe weigering terug komen en op de voldoening van onze regtmatige vordering volgaarne de noodige order stellen. Burgemeester en Wethouders van Nijmegen.

02-11-1854, brief van B&W van Ambt Hardenberg aan B&W van Nijmegen:

In antwoord op uw missive van den 27^e october jl., nr. 12, hebben wij de eer mede te deelen dat wij met U instemmen dat art. 26 der wet van 28 juni jl. (staatsblad nr. 100) op het door ons bedoelde geval niet van toepassing is. Volgens dat artikel toch moeten alleen de kosten van overbrenging van arme krankzinnigen worden voldaan uit de fondsen der burgerlijke gemeenten waar de verpleegden domicilie van onderstand hebben, waaruit volgt dat de kosten van overbrenging van alle andere behoeftigen ten laste komen van de gemeente in welke het transport geschiedt, met uitzondering evenwel nog van bedelaars en landloopers die naar de bedelaarsgestichten worden overgebracht (zie art. 66 van gemelde wet). Ofschoon art. 48 litt a en b dier wet alhier niet toepasselijk zijn, zoo kot het ons toch voor dat de ten behoeve van Jacobus van Engelen aangewende kosten van verpleging en transport moeten begrepen worden onder litt c van datzelfde artikel, volgens hetwelk niet alleen geen verhaal kan plaats hebben om reispenningen maar ook van andere kortstondige en geringe bedelingen ter beoordeeling van den regter. De billijkheid schijnt weliswaar eenigszins voor Uw gevoelen te pleiten, evenwel zijn de bewoordingen der wet al te duidelijk en zouden wij vreezen dat Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie de door ons eventueel te verleenen restitutie bij het doen van rekening niet zouden goedkeuren. Alzoo dergelijke gevallen meermalen zullen voorkomen zoo meenen wij het gevoelen van Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie te moeten inwinnen. Mogten gemelde Heeren Gedeputeerde Staten met ons gevoelen instemmen, dan vleijen wij ons dat de beoordeeling van den regter door U niet zal verlangd worden. Burgemeester en Wethouders.

10-11-1854, besluit van de burgemeester van Ambt Hardenbergh tot opname in onderstand:

De burgemeester van Ambt Hardenbergh, gelet op het verzoek door of vanwege Jacobus van Engelen, wonende te Bergentheim, gedaan tot het bekomen van onderstand. In aanmerking nemende dat de omstandigheden van gemelden persoon dringend vorderen dat aan hem eenige ondersteuning worde toegelegd als zijnde vroeger schoolonderwijzer geweest in Bergentheim in deze gemeente, doch tegenwoordig zonder middelen van bestaan wegens zwakke gezondheid en onvoldoende geestvermogens. Overwegende dat zijne vrouw slechts voor een klein gedeelte in de behoeften van het gezin (bestaande uit man, vrouw en een klein kind) kan voorzien. Overwegende dat meergemelde Jacobus van Engelen niet uit kerkelijke of andere instellingen van weldadigheid alhier onderstand kan bekomen. Gelet op art. 27 der wet van den 28 juni 1854 (staatsblad nr. 100). Besluit dat er termen zijn aan Jacobus van Engelen voornoemd te verstrekken een geldelijke onderstand waarvan het bedrag op f. 1,- per week wordt begroot en zulks voor rekening van deszelfs onderstandsdomicilie de gemeente Amsterdam, als zijnde de meergemelde Jacobus van Engelen den 10 december 1816 te Amsterdam geboren. De burgemeester voornoemd, J. van Delden.

10-11-1854, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Overeenkomstig art. 42 der Wet van den 28 juni 1854, hebben wij de eer U mededeeling te doen van het besluit van den burgemeester dezer gemeente d.d. heden, tot het verstrekken van ondersteuning aan Jacobus van Engelen en gezin. Deze persoon binnen Uwe gemeente op den 10 december 1816 geboren zijnde en derhalve aldaar domicilie van onderstand hebbende, zoo zullen wij te zijner tijd onze declaratie wegens voorgesloten kosten van verpleging inzenden. Burgemeester en Wethouders.

16-11-1854, brief van B&W van Amsterdam aan B&W van Hardenbergh:

Ingevolge art. 48 der wet van 28 juni 1854, hebben wij de eer U den ontvangst te melden uwer missive d.d. 10 dezer, nr. 567, den 13^e ontvangen, ten geleide van een besluit van den heer burgemeester Uwer gemeente, betrekkelijk de verpleging van Jacobus van Engelen. Wij kunnen het onderstandsdomicilie van dien persoon niet erkennen, daar niet blijkt uit de registers van den

burgerlijke stand dat hij alhier op den 10 december 1816 geboren is. Burgemeester en Wethouders van Amsterdam.

21-11-1854, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Naar aanleiding van Uwe missive van den 16 november jl., hebben wij de eer hierbij ter inzage over te leggen een extract uit de registers berustende bij de administratie over de Stadsbestedelingen enz. te Amsterdam, uit welk stuk blijkt dat Jacobus van Engelen bedoeld bij onze missive van 10 november jl., nr. 567, te Amsterdam op den 10 december 1816 in het Aalmoezeniersweeshuis als onecht en verlaten kind in alimentatie is opgenomen zoodat naar ons voorkomt deszelfs onderstandsdomicilie werkelijk te Amsterdam is gevestigd.

25-11-1854, brief van B&W van Amsterdam aan B&W van Hardenbergh:

Ten gevolge de ons door U bij uwe missive d.d. 21 dezer, nr. 593, gegeven inlichtingen betreffende Jacobus van Engelen, kunnen wij onder terugzending van het overgelegd extract zijn onderstandsdomicilie als nu erkennen, en magtigen U dien persoon onderstand te verleenen bestaande in een zak turf ad 50 cts en brood ad 16 cts, tezamen 66 cents 's weeks, en zulks gedurende de 13 winterweken. Burgemeester en Wethouders van Amsterdam.

27-11-1854, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Wij hadden de eer hedenmiddag bij Uwe missive van den 25 november jl. antwoord te ontvangen op onze missive van den 21 november daarvoren, nr. 593, betrekkelijk het onderstandsdomicilie van Jacobus van Engelen, wonende te Bergentheim in deze gemeente. Aangenaam zoude het ons zijn het daarbij aan U ter inzage toegezonden stuk, na gemaakt gebruik te mogen terug ontvangen. B&W van Ambt Hardenbergh.

30-11-1854, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Wij hebben de eer ter kennis van U te brengen dat de vrouw van Jacobus van Engelen, bedoeld bij Uwe missive van den 25 november jl., ons heden heeft te kennen gegeven dat, zooals wij wel voorzien hadden, eene wekelijksche ondersteuning ten bedrage van 66 cents, ten behoeve van haren man, niet voldoende was en zij zich met dien geringen onderstand onmogelijk bij de tegenwoordige duurte van levensmiddelen zoude kunnen redden. Overtuigd van de gezondheid van haar bezwaar, meenen wij U beleefdelijk in overweging te moeten geven bij het betrokken armbestuur te willen bevorderen dat minstens eene ondersteuning van f. 1,- per week aan Jacobus van Engelen moge worden verstrekt. B&W van Ambt Hardenbergh.

01-12-1854, brief van B&W van Amsterdam aan B&W van Hardenbergh:

In antwoord op Uwe missive van den 27 november jl., nr. 610, hebben wij de eer U hierbij terug te zenden het extract uit de Registers berustende bij de Administratie over de Stadsbestedelingen, betrekkelijk Jacobus van Engelen.

07-12-1854, brief van B&W van Amsterdam aan B&W van Hardenbergh:

Wij hebben de eer ter beantwoording uwer missive van den 30 november jl., nr. 624, te berigten dat wij geene magtiging kunnen verleenen tot meerdere bedeling aan de vrouw van Jacobus van Engelen.

27-12-1854, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Wij hebben de eer U mede te deelen dat Jacobus van Engelen bedoeld bij onze missive van den 30 november jl., nr. 624, zich op heden naar Amsterdam heeft begeven met het voornemen om zich aldaar te vestigen. Zijne vrouw verlangt met haar kind hier te blijven en schijnt zich zonder ondersteuning te kunnen redden. Wij hebben Van Engelen in staat moeten stellen om de reis van hier naar Amsterdam te kunnen afleggen en zullen de vrijheid nemen later op de deswege gedane voorschotten terug te komen. Een getuigschrift wegens verandering van woonplaats gaat hiernevens. Burgemeester en Wethouders.

30-12-1854, brief van B&W van Elst aan B&W van Ambt Hardenbergh:

Tot hiertoe geen nader berigt ontvangen hebbende, omtrend de verstrekte onderstand aan Jacobus van Engelen, ons toegezegd bij Uw schrijven van 20 september jl., nr. 474, verzoeken wij u beleefdelyk ons te willen overmaken het verschuldigde bedrag, of het gevoelen van Heeren Gedeputeerde Staten in uw gewest te doen kennen, ten einde ons bij onverhoopte weigering, tot hooge autoriteit te kunnen wenden.

01-01-1855, declaratie van het gemeentebestuur van Ambt Hardenbergh wegens voorgeschoten ksoten van verpleging van Jacobus van Engelen, voor rekening van de gemeente Amsterdam:

november, 10, 17 en 24 telkens f. 1,-	f.	3,-
december, 1, 8, 15, 22 telkens f. 0,66	f.	2,64
december, 26 reiskosten van Hardenbergh naar Amsterdam	f.	4,-

	f.	9,64

03-01-1855, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Elst:

In voldoening aan den inhoud van Uwe missive van den 30 december 1854, nr. 515, hebben wij de eer hierbij in zegels over te maken de waarde van f. 2,28½ wegens aangewende kosten van verblijf en transport van Jacobus van Engelen in de maand september van 1854. Aangenaam zal het ons zijn de hierbij gevoegde declaratie voor voldaan geteekend te mogen terug ontvangen.

07-01-1855, brief van B&W van Elst aan B&W van Ambt Hardenbergh:

Wij geven ons de eer U mijne heeren hierbij geteekend terug te zenden de declaratie van verleenden onderstand aan Jacobus van Engelen, ons met het bedrag toegezonden bij Uw schrijven van de 3 dezer, nr. 22. Declaratie wegens verleend transport en nachtverblijf aan Jacobus van Engelen, door het gemeentebestuur van Elst.

- D. van der Linden wegens kosten van verblijf van 8 op 9 september	f.	0,60
- C. van Balen wegens kosten van transport, 1½ uur ad f. 0,75	f.	1,12½
- tol, heen en terug	f.	0,16
- bruggeld	f.	0,40

	f.	2,28½

21-01-1855, brief van instituteur P.H. Woortman uit Amsterdam aan de burgemeester van Ambt Hardenbergh:

Gisterenavond heb ik zekeren Jakob van Engelen bij mij aan huis gehad met verzoek van eenigen onderstand te ontvangen, dewijl hij op eene ongelukkige wijze, door middel van onderkruipers uit zijn betrekking als onderwijzer geraakt is. Volgens zijn zeggen heeft hij zijne vrouw en zijn kind verlaten om te Amsterdam brood te zoeken. De wijze waarop hij dit alles mededeelde maakte geenen zeer gunstigen indruk op mij, en, ofschoon ik bereids mij als christen verplicht gevoelde hem eenigen bijstand te verleenen, meende ik het toch ook mijn pligt te zijn onderzoek te doen naar de waarheid van zijn verhaal, ten einde, in geval van bedrog, dien mensch niet alleen ligchamelijken maar ook geestelijken onderstand te bieden. Voorzeker zal het U aangenaam zijn, mij daarin de behulpzame hand te verleenen en mij zoo spoedig mogelijk berigt te geven van de volgende zaken:

1. of Jakob van Engelen gemeente-onderwijzer te Bergentheim is geweest
2. of hij buiten zijne schuld in zijne tegenwoordigen toestand is gekomen, en
3. of hij in goede verstandhouding met zijne vrouw leefde

Ongelukkigen bij te staan is onze roeping, en daarom zoudt U mij zeer verplichten met eenige weinige letteren tot antwoord. Ik heb de eer te zijn, Edelachtbare Heer, uw onderdanige Dienaar, P.H. Woortman, instituteur.

p.s. mijn adres is: O.Z. Achterburgwal, bij de Bloedstraat, K.37 te Amsterdam

17-02-1855, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Wij hebben de eer hierbij aan U te doen geworden een besluit van den burgemeester dezer gemeente d.d. heden, waarbij is besloten tot het wederom in onderstand opnemen van Jacobus van

Engelen, bedoeld bij onze missives van den 10, 21 en 30 november, en 27 december 1854. Tot onze zeer groote bevreemding is gemelde Jacobus van Engelen gisteren avond onverwachts te voet en in een ellendigen toestand na eene reis van 12 dagen uit Amsterdam teruggekomen. Het is ons thans niet in het minst twijfelachtig meer voorgekomen dat hij in zijne verstandelijke vermogens is gekrenkt en dat eene verpleging in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen hoogstwenschelijk is. Wij meenen U in overweging te moeten geven de opneming in zoodanig gesticht te willen bevorderen en ons te willen magtigen tot terugzending van den verpleegde zoodra de omstandigheden met name de weersgesteldheid zulks veroorloven. Ofschoon de vrouw van Van Engelen alhier woonachtig is, kan echter Van Engelen in hare woning geen onderkomen vinden, daar de verhuurder van de door haar bewoonde kamer als voorwaarde heeft gesteld dat zij nimmer en in geen geval haren man in die woning zoude opnemen, waarbij die verhuurder hardnekkig blijft persisteren. Vandaar dat de wekelijksche onderstand onmogelijk beneden de f. 1,50 kan worden gesteld, met welk bedrag Van Engelen provisioneel een heenkomen moet zoeken.

17-02-1855, brief van de burgemeester van Ambt Hardenbergh aan den heer P.H. Woortman, instituteur te Amsterdam:

Ik heb de eer U mede te deelen dat Jacobus van Engelen, bedoeld bij Uw missive van den 21 januari jl., gisteren avond onverwachts te voet en in een ellendigen toestand na een reis van twaalf dagen van Amsterdam alhier is teruggekomen. U zult zich herinneren dat ik op uw verzoek eenige inlichtingen omtrent dien persoon gaf, waarna ik mij vleide dat Van Engelen de hulp die hem in zijne geboorteplaats op zoo menschievende wijze werd aangeboden, zoude waardig betoonen. Ik heb van hem geen voldoende oplossing kunnen krijgen van de oorzaak van zijnen terugkomst. Hoogst aangenaam zoude het mij zijn door U met een paar woorden te worden geïnformeerd omtrent den afloop der bemoeijingen welke U zich ten behoeve van Van Engelen hebt gelieven te getroosten. Het is mij thans voorgekomen dat hij in zijne vertandelijke vermogens gekrenkt is. Met achting, de burgemeester.

24-02-1855, brief van B&W van Amsterdam aan B&W van Hardenbergh:

In antwoord op Uw missive van den 17 februari jl, nr. 158, ten geleide van een besluit van den heer burgemeester uwer gemeente, betrekkelijk de opname in onderstand van Jacobus van Engelen, hebben wij de eer te berigten dat wij in den verstrekten wekelijkschen onderstand berusten, doch dat het ons aangenaam zijn zou indien er middel kon worden gevonden om hem met zijne vrouw te doen zamen wonen, in welk geval de kosten zijner verpleging zeker zeer zouden verminderen.

27-02-1855, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

In antwoord op Uw missive van den 24 februari jl., hebben wij de eer mede te deelen dat wij heden den eigenaar van de kamer door de vrouw van Jacobus van Engelen bewoond, met de meesten ernst hebben voorgehouden dat hij wegens de buitengewonen en ellendigen toestand waarin zich Van Engelen bevond, behoorde in te willigen dat deze provisioneel met zijne vrouw zamenwoonde. Het heeft ons echter niet mogen gelukken den bedoelden eigenaar van zijn eenmaal opgevat voornemen af te brengen waarin hij gesterkt wordt door de onmogelijkheid waarin zich de vrouw van Van Engelen zoude bevinden om eene andere woning te verkrijgen. Van Engelen is sedert zijner terugkomst alhier bij zekeren slaapsteehouder J. Martens, waar hij alleen voor nachtverblijf 15 cents per keer moet betalen, zoodat van de f. 1,50 welke hem per week is toegestaan f. 1,05 moet worden afgezonderd voor nachtverblijf en hem slechts 45 cents of 6½ cents per dag ter bestrijding van zijne verdere behoeften overig blijft, waarmede hij zoo als vanzelf spreekt onmogelijk kan rondkomen. Tot nog toe heeft hij geen goedkoper onderkomen kunnen vinden, hetwelk behalve aan de duurte van alle levensmiddelen ook zal moeten toegeschreven worden aan het ongelukkig humeur van Van Engelen, welligt een verschijnsel van gekrenkte geestvermogens, waardoor een ieder van hem afkeerig is. Dagelijks worden wij door Van Engelen met dringende klagten om vermeerdering van ondersteuning lastig gevallen. Bij de overtuiging dat hij gebrek lijdt en de menschelijkheid vordert om in de gegeven omstandigheden hem niet aan zijn lot over te laten, hebben wij ons wel genoodzaakt gezien hem heden f. 1,- extra te doen verstrekken en de ondersteuning zoo te regelen als de omstandigheden voorschrijven. Terwijl wij de meest mogelijke spaarzaamheid in acht nemen, zullen wij tevens niet ophouden om den bewusten verhuurder der kamer tot toegenegenheid te bewegen

of op andere wijze een goedkooper kwartier voor Van Engelen te zoeken. De vrouw van Van Engelen is niet bij machte om iets van het hare voor haren man af te zonderen, daar zij zich genoeg moet inspannen om in hare behoeften en die van haar kind te voorzien.

02-03-1855, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Als een vervolg op onze missive van den 27 februari jl., nr. 203, hebben wij de eer mede te deelen dat het ons in alle opzigten hoogstwenschelijk voorkomt dat de daarbij bedoelde Jacobus van Engelen zoo spoedig de omstandigheden dit toelaten naar Amsterdam worde teruggezonden daar zijn verpleging hier niet anders dan gebrekkig en met betrekkelijk aanzienlijke kosten kan plaats hebben. Wij meenen U derhalve te moeten voorstellen dat de verpleegde hetzij dadelijk per diligence en spoortrein, hetzij later per diligence en stoomboot over de Zuiderzee worde opgezonden, zoodra de dienst wederom zal zijn hervat. Welligt zou Van Engelen te Amsterdam in een werkhuis op eenig andere wijze nog iets kunnen verdienen, daartoe hier voor hem niet de minste gelegenheid bestaat. Wij verzoeken U beleefdelyk spoedig met de mededeeling Uw beschikkingen ten deze te worden vereerd.

07-03-1855, brief van B&W van Amsterdam aan B&W van Hardenbergh:

In antwoord op Uwe missive van den 27 februari jl., nr. 203, betrekkelijk Jacobus van Engelen, hebben wij de eer te berigten dat uit hoofde van de bijzondere omstandigheden waarin die persoon verkeert, eene wekelijksche bedeeing ad f. 1,85 aan hem kan worden uitgekeerd tot primo mei e.k. als wanneer wij nader berigt omtrent zijnen toestand van U inwachten. Intusschen moeten wij de opmerking maken dat ons de prijs van 15 cents die Van Engelen enkel voor zijn nachtverblijf moet betalen verbaasd hoog voorkomt en er toch wel gelegenheid zal kunnen gevonden worden om hem voor minder geld hier of daar te logeren.

08-03-1855, brief van B&W van Amsterdam aan B&W van Hardenbergh:

In antwoord op Uw missive van den 2 dezer, nr. 223, heben wij de eer te berigten dat van Uw voorstel om Jacobus van Engelen herwaarts over te zenden niet veel goeds is te verwachten aangezien hij vroeger in het werkhuis is verpleegd geworden, doch daaruit weggelopen. Daar men hem niet dwingen kan daarin te blijven, zou eene vernieuwde opgave denkelyk hetzelfde gevolg hebben, en derhalve zijne toestand niet verbeteren maar veeleer verslimmeren.

11-04-1855, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Tot ons leedwezen zien wij ons genoodzaakt nogmaals terug te komen op Jacobus van Engelen, bedoeld bij Uwe missive van den 7 en 8 maart jl. Deze persoon die steeds ontevreden en onhandelbaar is, en het doet voorkomen alsof hij de verstooteling is van de geheele wereld en door een ieder miskend wordt, deelde ons hedenavond mede dat hij geen onderkomen meer konde vinden. Wij hebben ten koste van eenige geldelijke opoffering daarin voorzien doch zijn met Van Engelen overeengekomen dat hij vrijdagmorgen voorzien van reisgeld per snorwagen en verder per Kamper stoomboot over de Zuiderzee naar Amsterdam zal terugkeeren, waar naar onze overtuiging voor hem beter gelegenheid zal zijn dan hier om aan den kost te komen. Wij vleijen ons dat U de door ons genomene maatregelen zullen willen billijken. De omstandigheden hebben ons er toe gedrongen. Wij waren met dien man ten einde raad. Te Amsterdam waar men zooveel meer ondervinding heeft van dergelijke zaken, zal men beter middelen weten en bezitten dan wij, om de verpleging van dezen buitengewonen persoon te regelen.

08-05-1855, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Wij hebben de eer hierbij in te zenden onze declaratie, groot f. 29,89 te zamen, wegens voorgesloten kosten van verpleging van Jacobus van Engelen, bedoeld o.a. bij onze missive van den 11 april jl., nr. 387, over den afgelopen winter, met verzoek de spoedige voldoening daarvan te willen bevorderen.

19-05-1855, brief van B&W van Ambt Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Wij nemen de vrijheid U beleefdelyk te verzoeken om bijgaande op heden door tusschenkomst van den heer Rijksontvanger alhier, aan ons uitgereikte quitantie door den belanghebbende Jacobus van

Engelen te willen doen ondertekenen en daarna aan ons terug te zenden, waarna wij eene som van f. 12,45 ten behoeve van dien persoon bij gemelden heer rijksontvanger zullen incasseren en naar Amsterdam overmaken, tenzij Van Engelen mogt verlangen dat die som aan zijne alhier wonende behoeftige vrouw worde uitgekeerd.

25-05-1855, brief van B&W van Amsterdam aan B&W van Ambt Hardenbergh:

Onder terugzending van bijgaande kwitantie, hebben wij de eer te berigten dat wij aan Uw verlangen om die door den belanghebbende Jacobus van Engelen te doen teekenen, niet kunnen voldoen, aangezien die persoon op den 4 mei jl. het werkhuis weder heeft verlaten.

11-08-1855, brief van B&W van Stad Hardenbergh aan B&W van Amsterdam:

Door Burgemeester en Wethouders van de gemeente Ambt Hardenbergh geïnformeerd zijnde dat het U aangenaam zoude zijn dat de vorderingen welke U ten laste van deze gemeente hebben, wegens voorgesloten verplegingskosten gelijktijdig werden verevend met dergelijke vorderingen welke het gemeentebestuur van Ambt Hardenbergh ten laste van Amsterdam heeft, zoo heb ik de eer U te informeren dat ik mijne beste pogingen zal aanwenden om de door deze gemeente verschuldigde verplegingskosten op de begrooting voor het volgende jaar in uitgaaf te doen brengen. Mogt de Raad aan mijn verlangen willen voldoen, dan zouden er van die zijde van Ambt Hardenbergh geene bezwaren bestaan om Uwe prententiën op Stad Hardenbergh in betaling te ontvangen bij de liquidaties van de vorderingen van Ambt Hardenbergh. Eerlang hoop ik de eer te hebben op dit onderwerp terug te komen...